

Bydgoskie Towarzystwo Naukowe

Prace Wydziału Nauk Humanistycznych

Prace Komisji Sztuki

Nr XIII

ISSN 0067-947X

Studia nad muzyką i poezją

Zbiór rozpraw pod redakcją
Elżbiety Szubertowskiej

Bydgoszcz 2011

Bydgoskie Towarzystwo Naukowe

Prace Wydziału Nauk Humanistycznych

Prace Komisji Sztuki

Nr XIII

ISSN 0067-947X

Studia nad muzyką i poezją

Zbiór rozpraw pod redakcją
- Elżbiety Szubertowskiej

Bydgoszcz 2011

Redaktor naukowy
dr hab. Elżbieta Szubertowska, prof. UKW

Recenzent tomu
dr hab. Barbara Gogol-Drożniakiewicz, prof. KUL

© Copyright by Bydgoskie Towarzystwo Naukowe
Bydgoszcz 2011

ISSN 0067-947X

Publikacja dofinansowana przez
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
Instytut Edukacji Muzycznej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Rozpowszechnianie:
Bydgoskie Towarzystwo Naukowe
ul. Jezuicka 4, 85-102 Bydgoszcz
telefax 52 322 22 68
btn@um.bydgoszcz.pl
www.btn.bydgoszcz.eu

Przygotowanie edytorskie:
ARTKAMI

Druk i oprawa:
ARTKAMI Bydgoszcz

Spis treści

Przedmowa	
Elżbieta Szubertowska	str. 5
Etapy rozwoju wyższych uczelni muzycznych w Polsce w latach 1945-1964	
Kształtowanie się ustroju wyższego szkolnictwa muzycznego (1945-1950) cz. III	
Andrzej Michalski	str. 7
Osiągnięcia naukowe i artystyczne kadry wyższego szkolnictwa muzycznego w PRL (1945-1964) cz. IV	
Andrzej Michalski	str. 13
Muzyka Chopina inspiracją dla polskich muzyków jazzowych	
Marlena Pietrzykowska-Winnicka.....	str. 27
Narodowy i uniwersalny aspekt twórczości Fryderyka Chopina	
Elżbieta Szubertowska	str. 35
Funkcje i cele muzykoterapii w autyzmie wczesnodziecięcym	
Lidia Stróżecka	str. 43
Kompetencja komunikacyjna dzieci kończących etap początkowy nauki gry na instrumencie na podstawie badań	
Gabriela Kozłowska-Bylińska.....	str. 55
Uczestnictwo młodzieży akademickiej w kulturze na podstawie badań	
Beata Bonna.....	str. 71
Od madrygału do symfonii - terminy muzyczne i ich funkcje w liryce Joanny Pollakówny	
Ewa Górecka.....	str. 81
Krzyż syntezą poezji Jana Twardowskiego	
Anna Stempka.....	str. 95

Uczestnictwo młodzieży akademickiej w kulturze na podstawie badań

Participation of the academic students in culture on the basis of research

The contents of the article concentrates on the motives, preferable forms and frequency of contacts of the academic students with culture. It also contains the opinions of the surveyed students about their participation in culture. The most important part of the article contains the results of the survey that has been carried out among the students of the Faculty of Pedagogy at the University of Bydgoszcz.

Key words: mass culture, high quality culture, popularisation of culture, forms of participation in culture as referred to the academic students

Streszczenie

Treść artykułu skoncentrowana została wokół problematyki motywów, preferowanych form i częstotliwości kontaktu z kulturą młodzieży akademickiej, zawiera także opinie badanych na temat uczestnictwa w kulturze. Najważniejszą częścią artykułu są wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów pedagogiki studiujących w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Słowa kluczowe: kultura masowa, kultura wysoka, upowszechnianie kultury, formy uczestnictwa w kulturze młodzieży akademickiej

Wprowadzenie

Współcześnie, wśród wielu definicji kultury, można wyodrębnić jej dwa zasadnicze ujęcia związane z szerokim oraz wąskim rozumieniem tego terminu. Szerokie rozumienie kultury jest charakterystyczne dla orientacji antropologicznej i socjologicznej. „Antropolodzy przez kulturę rozumieją zachowania, sposób życia, język, wierzenia, zwyczaje i obyczaje; ogół idei, norm moralnych i prawnych; ideologię, naukę, filozofię i religię; a także urządzenia społeczne, instytucje polityczne i gospodarcze oraz system produkcji” (Gajda 2003, s. 16). W szerokim kontekście w skład pojęcia „kultura” wchodzi trwałe, materialne i niematerialne wartości, będące szczególnie cennymi dobrami, powstałymi w wyniku działalności człowieka oraz „ogół wyuczonych zachowań (umiejętności, sposobów postępowania) odpowiednio ukształtowanych historycznie wzorów, uznanych i przyswojonych społecznie w procesie wzajemnych oddziaływań jednostki i grup społecznych, przekazywanych z pokolenia na pokolenie” (Gajda 2003, s. 17).

Charakterystyczną cechą węższego rozumienia pojęcia „kultura” jest rozróżnienie między kulturą duchową a materialną. Wąskie ujęcie kultury utożsamiane bywa wyłącznie ze sztuką, literaturą oraz obyczajowością. Tak rozumiana kultura zawiera ogół przejawów działalności ludzkiej, wartości oraz potrzeb i przeżyć, które nie mają bezpośredniego, użytkowego charakteru i są rozwijane bezinteresownie. Zatem wąsko rozumiany zakres tego pojęcia dotyczy sfery intelektualnej, estetycznej, zabawowej oraz obyczajowej działalności ludzi (Gajda 2003, s. 17).

Pisząc o kulturze w kontekście relacjonowanych tu badań, należy wziąć pod uwagę typy kultury wyodrębnione ze względu na jej poziom, a mianowicie kulturę masową (popularną) oraz kulturę wysoką (elitarną) (Gajda 2003, s. 22). Kultura masowa definiowana jest jako „ogół treści kulturowych rozpowszechnianych za pomocą środków masowego przekazu” (Pacholski, Słaboń 2001, s. 96). Charakteryzuje ją standaryzacja treści oraz duża liczba odbiorców, do których dociera za pośrednictwem prasy, radia, telewizji, przekazów audiowizualnych, gier komputerowych czy Internetu. Kulturę masową określa się również mianem kultury popularnej (Pacholski, Słaboń 2001, s. 96), która w odróżnieniu od kultury wyższej, jest mniej ambitna i łatwiejsza w odbiorze. Natomiast kultura wyższa, bardziej elitarna, dociera do odbiorców poprzez koncerty muzyki poważnej, spektakle teatralne, literaturę piękną czy wystawy sztuki. W każdym bardziej złożonym społeczeństwie można wyróżnić instytucje i kategorie społeczne, których celem jest uprawianie i kultywowanie oraz inicjowanie działań wchodzących w zakres kultury intelektualnej i artystycznej na poziomie najwyższym dla danego społeczeństwa (Kłoskowska 1980, s. 330).

Ze względu na aktywny stosunek ludzi do dóbr kultury, korzystanie z nich oraz wzbogacanie, istotnym procesem staje się uczestnictwo w kulturze. Wpływa ono na pracę zawodową, jak również formy spędzania czasu wolnego, przyczynia się do kształtowania wszechstronnej osobowości oraz tworzenia ważnych wartości w życiu jednostki. Można powiedzieć, że uczestnictwo w kulturze pełni istotne funkcje. Polegają one na poszerzaniu wiedzy o świecie oraz ułatwianiu zrozumienia człowieka; potęgowaniu osobistych doświadczeń poprzez kontakt z różnorodnymi treściami kultury, głównie ze sztuką; dostarczaniu zróżnicowanego materiału do tworzenia osobistego systemu wartości; tworzeniu płaszczyzny porozumienia między ludźmi z różnych obszarów kultury oraz powstawaniu więzi między grupami i jednostkami (Gajda 2003, ss. 44-45).

Z uczestnictwem w kulturze ściśle wiąże się jej upowszechnianie. Od czasów starożytnych do współczesności obserwuje się duży rozwój placówek i instytucji upowszechniających kulturę o zróżnicowanym poziomie i profilu, które nastawione są na wysokie zyski, ale również wspierane dotacjami w promowaniu wartościowych i nie zawsze dostępnych dzieł. „Kultura bowiem jawi się (...) jako barwna mozaika treści akceptowanych społecznie i odrzucanych jako szkodliwe i wręcz patologiczne, dzieł wybitnych pod względem artystycznym i szmirowatych” (Gajda 2003, s. 46). Upowszechnianie kultury, zgodnie z obowiązującym kanonem, dotyczy kultury wysokiej. Zjawisko to rozumiane jest zarówno jako planowany proces rozprzestrzeniania dóbr kultury, z zamiarem udostępnienia ich wszystkim, ale także jako proces, który służyć ma wychowaniu aktywnych odbiorców kultury. Odbiór kultury, rozumiany szerzej, związany jest z przyswajaniem jej treści i podleganiem im, jako proces internalizacji, na skutek którego jednostka jest gotowa do przekształcenia siebie i świata, w zależności od przyjmowanych różnorodnych wartości kultury. Oznacza to również proces tworzenia jej nowych wartości, a także odtwarzanie i przetwarzanie tych, które istnieją. Można zatem stwierdzić, że tak rozumiane uczestnictwo w kulturze zakłada aktywną postawę jednostki,

nawiązującej kontakt z dobrami kultury. Twórcze uczestnictwo to osobiste przeżywanie dzieł kultury, pozwalające na zatarcie granicy między twórczością i odbiorem oraz twórcą i odbiorcą, które jednocześnie stawia przedziały między sposobami życia i przeżywania czy głębokością osobistych doświadczeń (Gajda 2003, ss. 46-47).

Wąskie rozumienie upowszechniania kultury, które odnosi się tylko do jej odbioru spotyka się z zarzutem utrwalania biernej postawy odbiorczej, co związane jest z upowszechnianiem gotowej kultury, często zawężonej wyłącznie do sztuki, wyselekcjonowanych treści, dostosowanych do aktualnej polityki kulturalnej, środowiskowych nacisków oraz mody, jak również „ogranicza się do działalności instytucji, a ich uczestników sprowadza do pozycji biernych odbiorców” (Gajda 2003, s. 47).

Pomimo że kultura to zjawisko dynamiczne, podlegające ciągłym przemianom i wpływom różnych grup, można mówić o istnieniu swoistego centrum, stałych elementów stanowiących jej jądro i trzon. Z tego względu, w kręgu tej samej kultury, z uwzględnieniem jej złożoności i różnorodności kształtuje się system wartości, wspólny wszystkim ludziom, którzy znajdują się w zasięgu wpływu danej kultury. Można zakładać, uwzględniając jednakową bądź podobną recepcję dzieł, że dotyczy treści należących do owego systemu wartości, na podstawie którego tworzą się charakterystyczne dla danej grupy osobowości kulturalne (Ferenz 2008, s. 13).

Człowiek wprowadzany jest w kulturę poprzez socjalizację i edukację. Obie z tych dróg kierują się innymi prawami i zmierzają do innych celów. Proces socjalizacji przejawia się głównie w poznawaniu i przejmowaniu przez jednostkę wartości uznawanych w zastanej przez nią kulturze. Z tej perspektywy członkowie społeczeństwa, jako pewnej grupy, są zobligowani do poddania się wymogom szerszej społeczności. Drugi nurt związany jest z tworzącymi się w toku świadomych wyborów własnymi, osobistymi hierarchiami poznawanych i doświadczanych wartości. Znaczący wpływ na te procesy ma edukacja oraz samowychowanie, które ze zróżnicowaną siłą występują w różnych okresach życia człowieka.

W przygotowaniu do rozumienia kulturowych przekazów ważna jest nie tylko umiejętność odczytywania treści w tworzywie znakowym, ale również odbierania i rozumienia sensu oraz nadawania znaczeń. Umiejętności te umożliwiają wewnątrzpokoleniowy i międzypokoleniowy przekaz kulturowy. W zależności od różnie przebiegających procesów socjalizacji i fundamentalnej edukacji oraz uwarunkowań życiowych, proces wchodzenia człowieka w kulturę przebiega za każdym razem odmiennie. Ważną w nim rolę odgrywa edukacja kulturalna, której zasadniczym celem winno stać się wychowanie odbiorcy dzieł sztuki o wyrobionym smaku artystycznym, zdolnego do głębokich reakcji emocjonalnych, znającego chociażby w zarysie historię sztuki, jednostki potrafiącej ocenić dzieła sztuki. Istotne jest także kształtowanie sprawności, umiejętności i nawyków niezbędnych do wypowiedzania się w języku danej dziedziny sztuki, do zajmowania się nią zarówno w sensie twórczym, jak i odtwórczym. Edukacyjne oddziaływanie powinno zmierzać do rozwijania umiejętności i potrzeby interpretacji przekazywanych treści, kształtowania do nich osobistego stosunku, a zarazem konfrontowania własnej postawy z postawami innych osób (Ferenz 2008, ss. 10-11; 13). W procesach edukacyjnych szczególną rolę odgrywa kultura masowa. „Już nie rodzice i rówieśnicy, nie sąsiedzi i szkoła, nie tradycje oddziałują edukacyjnie. Czyni to telewizja, w tym filmy, video clipy, reportaże, ale także wszystkie inne media (...)” (Golka 2001, ss. 144-155).

Okres studiów to doskonały czas na realizowanie potrzeb kulturalnych ludzi młodych, zaś uczestnictwo w kulturze studentów uczelni pedagogicznych uznawane jest za ważny czynnik pro-

fesjonalizacji kandydatów do zawodu nauczyciela i wychowawcy. Ustalając zadania wiążące się z działaniami udostępniającymi wartości kultury i sztuki, jak również je uprzystępniającymi, znając potrzeby, zainteresowania kulturowe młodzieży akademickiej, możliwy staje się optymalny wpływ uczelni pedagogicznej na uczestnictwo studentów w kulturze (Urbanek 2002, ss. 27; 41).

Metodologiczny kontekst badań

W badaniach diagnostycznych, których celem stało się określenie stanu uczestnictwa w kulturze młodzieży akademickiej, wzięło udział 100 studentów I, IV i V roku pedagogiki, studiujących w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Badania ankietowe przeprowadziła w lutym 2010 r. moja seminarzystka Weronika Rybak. Badaną populację w zdecydowanej większości (83%) stanowiły kobiety. Wśród ogółu diagnozowanych osób największą grupę tworzyli ankietowani pochodzący ze wsi (42%). Pozostałe osoby to mieszkańcy dużych, ponad stutysięcznych miast (33%) lub miast średniej wielkości (25%).

W toku ustaleń metodologicznych sformułowany został główny problem badawczy: Czy i w jakim zakresie młodzież akademicka uczestniczy w kulturze? Z problemu głównego wyprowadzono szereg problemów szczegółowych, zawartych w następujących pytaniach:

1. Jakie formy kontaktu z kulturą preferują studenci?
2. Jaka jest częstotliwość kontaktu badanych z różnymi dziedzinami kultury?
3. Jakie są motywy i możliwości kontaktu studentów z różnymi dziedzinami kultury?
4. Jakie są opinie badanych na temat uczestnictwa w kulturze?
5. Jaki jest stan wiedzy studentów o kulturze Bydgoszczy?

W badaniach zastosowana została metoda sondażu diagnostycznego. Do zebrania informacji na temat stanu uczestnictwa w kulturze ludzi młodych wykorzystano technikę ankiety.

Wyniki badań

Poszukując odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze, zapytano studentów o preferowane przez nich formy kontaktu z kulturą (zob. tab. 1). Z zebranych danych wynika, że wśród różnych sposobów obcowania z kulturą najwięcej respondentów preferuje kino (96%) oraz telewizję (89%), natomiast najmniej operę (7%) i teatr (5%).

Z badawczego punktu widzenia interesujące wydawało się ustalenie, czy preferowane przez ankietowanych formy kontaktu z różnymi dziedzinami kultury byłyby takie same przy braku ograniczeń finansowych, bowiem w dzisiejszych

Tabela 1. Preferowane formy kontaktu z kulturą (N=100)

Forma	% badanych
Kino	96
Telewizja	89
Festyny, pikniki rodzinne	88
Koncerty muzyki rozrywkowej	61
Czytelnictwo	33
Wycieczki krajoznawcze	27
Opera	7
Teatr	5

czasach bariera finansowa może w znacznej mierze utrudniać dostęp do szerokiego wachlarza propozycji, jakie mają do zaoferowania instytucje upowszechniające kulturę i nie odpowiadać rzeczywistym aspiracjom i potrzebom kulturalnym młodzieży akademickiej. Dane, które w tym zakresie pozyskano, ujawniły, iż wśród preferowanych form kontaktu z kulturą, przy braku ograniczeń finansowych badanych, nadal

dominuje kino (91%). Natomiast zdecydowanie wzrosła liczba osób, które chciałyby uczestniczyć w koncertach muzyki rozrywkowej (84%). Podwoiła się także liczba studentów, wyrażających chęć wzięcia udziału w przedstawieniach operowych (14%) czy spektaklach teatralnych (13%). Pojawiła się także grupa respondentów, którzy przy braku bariery finansowej chętnie uczestniczyliby w koncertach muzyki klasycznej (13%). Zwrócić należy uwagę na fakt, iż brak ograniczeń finansowych spowodowałby także przesunięcie preferencji związanych z oglądaniem telewizji i czytelnictwem na rzecz innych form aktywności kulturalnej ankietowanych osób. Jednak, zarówno w przypadku braku bariery finansowej, jak i jej istnienia, preferowane przez studentów formy kontaktu z kulturą wskazują jednoznacznie na dominację kultury masowej nad kulturą wysoką. Szczegółowe dane w opisywanym zakresie zawiera tabela 2.

Tabela 2. Miejsca i formy kontaktu z kulturą przy braku ograniczeń finansowych

Forma	% badanych
Kino	91
Koncerty muzyki rozrywkowej	84
Opera	14
Filharmonia	13
Teatr	13
Muzea	4
Wystawy sztuki	3
Spotkania z twórcami kultury	2

studentów, zaczynając od kultury wysokiej. Z badań wynika, że 61% diagnozowanych osób nie chodzi do teatru. Pozostali badani (38%) bywają w teatrze od 1 do 3 razy w roku, natomiast jedna osoba częściej. Wśród respondentów uczęszczających do teatru, jedynie 25% studentów potrafiło podać tytuł ostatnio obejrzanego spektaklu.

Kontakt z kulturą wysoką zapewniają również opera i filharmonia. Zebrane dane ujawniły, że na przedstawieniach operowych oraz koncertach muzyki klasycznej w filharmonii bywa od 1 do 3 razy w roku 34% studentów, natomiast częściej tylko 8%. Do opery i filharmonii nie uczęszcza ponad połowa badanych (58%). Z wypowiedzi studentów wynika, że bogata oferta artystyczna tych miejsc nie budzi ich zainteresowania, a głównym powodem, dla którego z niej korzystają, jest wymóg stawiany przez uczelnię, a ściślej mówiąc, przez nauczycieli akademickich realizujących przedmioty muzyczne na kierunku studiów.

Inny rodzaj kontaktu ze sztuką proponują muzea oraz galerie sztuki. Badania realizowane w tym zakresie ujawniły jednak, iż aktywność kulturalną związaną z odwiedzaniem muzeów, galerii sztuki czy wernisaży (1-3 razy w roku) przejawia zaledwie 31% ankietowanych osób, natomiast 69% w ogóle nie uczestniczy w tych formach kontaktu ze sztuką.

Ciekawych informacji dostarczyła analiza danych związanych ze stanem czytelnictwa wśród respondentów. Wynika z niej, że 42% studentów nie przeczytało w ciągu miesiąca ani jednej książki niebędącej obowiązkową lekturą akademicką. Dane te zdają się potwierdzać obserwowaną od dłuższego czasu tendencję do wyraźnego spadku zainteresowania czytelnictwem w społeczeństwie. Pozostali badani (28%) deklarują sporadyczne, okazjne czytanie. Natomiast regularnie 1-2 pozycje

Wśród diagnozowanej grupy osób, 23% badanych aktywnie uczestniczy w kulturze poprzez udział w różnych zespołach. Z zebranych w tym obszarze danych wynika, że 13% studentów śpiewa w chórze, 7% uprawia taniec współczesny i klasyczny, natomiast dwie osoby śpiewają w zespole wokalnym, a jedna jest członkiem grupy teatralnej. Pozostali badani (77%) to bierni uczestnicy wydarzeń kulturalnych.

Przyjrzyjmy się teraz bliżej poszczególnym formom uczestnictwa w kulturze stu-

w miesiącu czyta 15% studentów, a 3-6 książek 13% badanych. W grupie respondentów znalazły się także dwie osoby, które czytają więcej niż 6 publikacji w miesiącu. Podanie tytułu ostatnio przeczytanej książki nie sprawiło kłopotu 43 osobom. Wśród autorów i tytułów książek pojawiały się takie nazwiska i pozycje jak: Paulo Coelho *Weronika postanawia umrzeć*, *Brida*, *Jedenaście minut*, Stephen Kinga *Cujo*, Dana Browna *Kod Leonarda da Vinci* czy cykl powieści o Harrym Potterze Joanne Kathleen Rowling.

Dane dotyczące czytania prasy, które jest przejawem uczestnictwa w kulturze masowej ujawniły, że często czynność tę podejmuje 49% badanych, sporadycznie 19%, a rzadko 4%. Wśród ogółu studentów prasy nie czyta 28% osób. Z badań wynika, że respondenci najchętniej sięgają po popularne magazyny, takie jak: „Gala”, „Kludia”, „Glamour”, „Logo” i „Men’s Health”. Mniejszą popularnością cieszą się tygodniki „Polityka”, „Wprost” czy „Newsweek”. Najmniej zwolenników mają natomiast magazyny hobbystyczne oraz prasa codzienna.

Jak wcześniej wspominałam, najatrakcyjniejszą z form uczestnictwa w kulturze jest kino. Aż 74% studentów korzysta z oferty filmowej kina częściej niż 3 razy w roku, 23% od 1 do 3 razy w roku, a zaledwie 3 badanych do kina nie chodzi. Co ciekawe, wszyscy ankietowani są zadowoleni z repertuaru kin bydgoskich, choć jest on często mało ambitny i nastawiony na masowego odbiorcę. Badani w zdecydowanej większości wybierają reklamowane produkcje amerykańskie, bądź polskie. Ulubionym gatunkiem filmowym ankietowanych jest komedia (51%), dalej plasuje się film akcji (17%), film obyczajowy i familijny (po 12%) oraz dokumentalny (8%). Do ulubionych reżyserów studenci zaliczyli R. Polańskiego, A. Wajdę, J. Hoffmana, K. Zanussiego. Pewną wątpliwość może jednak budzić odpowiedź na pytanie, czy osoby te są w rzeczywistości ulubionymi przez badanych twórcami filmu, czy może, co bardziej prawdopodobne, budzą najszybsze skojarzenia z pojęciem „reżyser”. Za najwyższej cenionych reżyserów zagranicznych uznani zostali w nielicznych przypadkach F. Coppola, J. Cameron czy Q. Tarantino.

Tradycyjnym obszarem szerzenia popkultury jest telewizja. Jak wynika z relacjonowanych badań, bariera finansowa powoduje, że wśród ludzi młodych jest to obok kina, preferowana forma uczestnictwa w kulturze. Badani oglądają telewizję często i długo. Ponad połowie osób (54%) czynność ta zajmuje 2-3 godziny dziennie, jeszcze więcej czasu, bo od 3-5 godzin na oglądanie telewizji przeznaczają 23% respondentów. Od 1 do 2 godzin przed szklanym ekranem spędza 20% studentów. Jedynie 3 osoby (3%) przeznaczają na oglądanie telewizji mniej niż godzinę dziennie. Dobór repertuaru telewizyjnego przez badanych nie

Tabela 3. Programy telewizyjne oglądane przez badanych

Rodzaj	% badanych
Seriale	78
Filmy fabularne	72
Teleturnieje	60
Programy muzyczno-rozrywkowe	59
Programy informacyjne	43
Programy dokumentalne	22
Programy publicystyczne	12
Programy edukacyjne	7

jest zbyt ambitny. Wśród programów oglądanych przez młodzież dominują seriale (78%) oraz filmy fabularne (72%). Natomiast najmniejszym zainteresowaniem cieszą się programy publicystyczne (12%) oraz edukacyjne (7%). Szczegółowe dane w opisywanym obszarze zawiera poniższa tabela.

Badania ujawniły, że do lubianych przez studentów form uczestnictwa w kulturze należą koncerty muzyki rozrywkowej, na których częściej niż 3 razy w roku bywa

44% ankietowanych. Od 1 do 3 razy w roku muzyki rozrywkowej na żywo słucha 41%, a jedynie 15% respondentów nie uczestniczy w tego typu imprezach. Studenci najczęściej chodzą na koncerty organizowane podczas Juwenaliów oraz w bydgoskich klubach Yakiza i Eljazz.

Pozyskane przez respondentów opinie na temat ofert instytucji kulturalnych w Bydgoszczy dowiodły, iż najatrakcyjniejszą z nich dysponują bydgoskie kina, bowiem aż 100% badanych jest z niej w pełni usatysfakcjonowanych. Również koncerty muzyki rozrywkowej spełniają oczekiwania ponad 92% respondentów, zaś proponowany przez operę i filharmonię repertuar satysfakcjonuje 76% osób. Odmiennie sytuacja przedstawia się w przypadku teatru oraz muzeów i galerii sztuki. Analiza danych ujawniła, że 69% osób nie jest zainteresowanych repertuarem bydgoskiego teatru, a 76% ofertą muzeów i galerii sztuki. Wyjaśniając brak satysfakcji z propozycji niniejszych instytucji, badani argumentowali, iż proponowana przez nie oferta artystyczna nie uwzględnia tematyki, która mogłaby zainteresować ludzi młodych, ponadto instytucje te dysponują wąskim i niezróżnicowanym repertuarem.

Kolejnym krokiem badawczym stało się pozyskanie informacji na temat motywów obcowania młodzieży z kulturą, jak również określenie możliwości finansowych respondentów umożliwiających kontakt z jej różnymi obszarami. Prowadzona w tym zakresie diagnoza ujawniła, że dla najliczniejszej grupy badanych (39%) głównym motywem uczestnictwa w kulturze są zainteresowania związane z różnymi dziedzinami kultury. Sporą grupę (31%) tworzą jednak studenci, którzy uczestniczą w kulturze z pobudek związanych ze spotkaniami towarzyskimi, odbywającymi się podczas wspólnej aktywności kulturalnej. Pozostali badani (21%) korzystają z dóbr kultury, ponieważ zostali zachęceni do tego przez znajomych i przyjaciół, najmniej jest natomiast osób (9%), które przyznają, że obcowanie z różnymi dziedzinami kultury podyktowane jest brakiem innych zajęć w danym momencie.

Możliwości finansowe młodzieży stanowią bez wątpienia istotny czynnik rzutujący na podejmowaną przez nich aktywność kulturalną. Z badań wynika, że ponad połowę ankietowanych osób (54%) stać na sfinansowanie kilku wybranych, odpłatnych form uczestnictwa w kulturze. Jedną lub dwie formy sfinansować może 28% studentów, a 18% deklaruje brak ograniczeń finansowych. Jednocześnie 89% respondentów uznało, że ceny biletów są dla nich zbyt wysokie.

Zapytano także badanych, z jakiego źródła najczęściej czerpią informacje o wydarzeniach kulturalnych w mieście. Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że dla najliczniejszej grupy osób (31%) podstawowym źródłem informacji są plakaty. Pozostali respondenci dowiadują się o życiu kulturalnym Bydgoszczy za pośrednictwem Internetu (28%), prasy (23%) oraz od znajomych (18%).

Z perspektywy prowadzonych badań, istotnym zagadnieniem wydawało się także pozyskanie opinii ludzi młodych na temat uczestnictwa w kulturze, bowiem okres studiów to doskonały czas nie tylko na zdobywanie wiedzy kierunkowej, ale również podejmowanie aktywności kulturalnej, która dla przyszłych pedagogów powinna stać się wewnętrzną potrzebą, a zdobywana w ten sposób wiedza o kulturze może stanowić istotny element wykształcenia. Z badań wynika, że 73% ankietowanych uznało, iż intensywne uczestnictwo w kulturze jest istotne ze względu na podjęte studia, sprzyjający ku temu czas oraz dogodną lokalizację ośrodków kultury. Według ankietowanych, przyczynia się także do ich wielostronnego rozwoju. Zdecydowana większość respondentów (84%) uważa, że oferta kulturalna miasta stwarza szerokie możliwości zaspokajania rozmaitych potrzeb kulturalnych. Jeszcze więcej badanych (88%) jest zdania, iż przyszli nauczyciele powinni intensywnie

nie uczestniczyć w życiu kulturalnym regionu ze względu na funkcję wychowawczą, jaką będą w przyszłości pełnić w społeczeństwie. Badania dowiodły także, iż w stosunku do lat ubiegłych, ponad połowa ankietowanej młodzieży (60%) znacznie zwiększyła swoją aktywność kulturalną, dla 22% pozostała ona na takim samym poziomie, a tylko 18% respondentów uznało swoją aktywność za mniejszą lub znacznie mniejszą.

Chcąc uzyskać odpowiedź na ostatnie pytanie badawcze, weryfikacji poddano stan wiedzy studentów na temat szeroko pojętej kultury Bydgoszczy, prosząc ich o wymienienie 5 nazwisk z nią związanych. Z zebranych danych wynika, że pełniej odpowiedzi udzieliło zaledwie 8% respondentów, a 29% badanych wymieniło od 1 do 4 osób, wśród których znaleźli się R. Blechacz, A. Szwalbe, I.J. Paderewski, L. Wyczółkowski, czy M. Figas. Pozostali ankietowani, tworzący zdecydowaną większość (63%), nie udzielili na to pytanie odpowiedzi.

Studenci wykazali się natomiast nieco lepszą znajomością obiektów kulturalnych mieszających się na terenie Bydgoszczy. Wymagane 5 obiektów potrafiło wymienić 34% ankietowanych, 51% badanych zna od 1 do 4 placówek kulturalnych, zaś 15% osób pozostawiło to pytanie bez odpowiedzi. Wśród instytucji upowszechniających kulturę najczęściej wymieniano kina CinemaCity i Multikino, rzadziej Operę, Filharmonię oraz Teatr, a niewielu badanych wskazało Muzeum Leona Wyczółkowskiego oraz inne prężnie działające w mieście centra kultury.

Wśród zagadnień dotyczących wiedzy o kulturze Bydgoszczy znalazło się również pytanie, weryfikujące znajomość wydarzeń kulturalnych odbywających się w mieście. Większość badanych (72%) potrafiła wymienić od 1 do 3 imprez kulturalnych, natomiast pozostali wskazali 4 lub 5 wydarzeń (19%) bądź nie wymienili żadnego (9%). Najczęściej pojawiające się odpowiedzi dotyczyły imprez studenckich, takich jak Juwenalia czy Kulturalia. Stosunkowo często wskazywano także imprezy plenerowe Smooth Jazz Festiwal oraz Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy.

Podsumowanie

Z analizy zebranego materiału badawczego wyłania się obraz uczestnictwa w kulturze młodzieży akademickiej, z którego wynika, że zdecydowana większość studentów to osoby uczestniczące w niej w sposób bierny, ze zróżnicowaną częstotliwością. Wśród preferowanych form uczestnictwa dominują te, które zaliczane są do kultury masowej. Potrzebę kontaktu z kulturą wysoką przejawia niewielki odsetek badanych. Najwięcej osób preferuje kino oraz telewizję, najmniej natomiast operę i teatr. Pewną rolę w tych preferencjach odgrywiają możliwości finansowe młodzieży, które tworząc barierę, nie pozwalają na szerszy, nieograniczony dostęp do zróżnicowanych form uczestnictwa w kulturze. Z deklaracji respondentów wynika, że brak ograniczeń finansowych spowodowałyby pewne przesunięcia w ich preferencjach na rzecz większego udziału w koncertach muzyki młodzieżowej, jak również liczniejszego udziału w takich formach kontaktu z kulturą wysoką, jak: koncerty muzyki klasycznej w filharmonii, przedstawienia operowe czy teatralne. Choć i w tym przypadku, uczestnictwo w kulturze wysokiej dotyczyłoby nadal znikomej grupy badanych (13%-14%). Zauważyć także należy, iż przy braku bariery finansowej respondenci nie wymienili telewizji wśród preferowanych form kontaktu z kulturą.

Pomimo że kontakt z kulturą wysoką znajduje się na marginesie preferencji badanych, to jednak spora grupa studentów uczęszcza do filharmonii, opery czy teatru. Jednak dla większości z nich motywem kontaktu ze sztuką wynikają z wymogu stawianego im przez uczelnię. Należałoby zatem

zastanowić się, w jaki sposób zainteresować ludzi młodych kulturą wysoką i rozbudzić trwałą potrzebę kontaktu z nią. Jest to szczególnie istotne w przypadku studentów pedagogiki, bowiem to oni w przyszłości będą kształcić i wychowywać młode pokolenia. Mimo iż uczestnictwo w kulturze wysokiej zostało niejako narzucone badanym, to jednak głównym motywem kontaktu z różnymi dziedzinami kultury stały się dla najliczniejszej grupy osób ich zainteresowania (39%). Optymizmem napawa fakt, że studenci na ogół zdają sobie sprawę z potrzeby intensywnego uczestnictwa w kulturze, z uwagi na podjęte studia, sprzyjający czas oraz możliwość wielostronnego rozwoju.

Najbardziej popularną wśród badanych formą kontaktu z kulturą jest kino, do którego uczęszcza 97% diagnozowanych osób. Wszyscy ankietowani wysoko oceniają repertuar proponowany przez bydgoskie kina. Z jednej strony należałoby się cieszyć, iż jeszcze nie tak dawno, świecące pustkami sale kinowe są dzisiaj wypełnione ludźmi spędzającymi swój wolny czas na oglądaniu filmów, z drugiej jednak, pewien niedosyt powinien budzić repertuar proponowany zwłaszcza przez duże kina, nastawione na komercję i masowego widza. Stosunkowo rzadko na ekranach takich kin goszczą, obok komedii, filmów sensacyjnych i horrorów, ambitne produkcje dostarczające nie tylko rozrywki, ale przede wszystkim tworzą do głębszej refleksji. Alternatywą dla wymagających widzów, ceniących ambitne kino, powinny stać się dyskusyjne kluby filmowe, propagujące nierzadko wysoko oceniane, niekomercyjne produkcje filmowe.

Kontakt z kulturą masową dokonuje się także za pośrednictwem telewizji, którą w mniejszym lub większym stopniu oglądają wszyscy ankietowani studenci. Niestety, najwięcej osób spędza czas przed szklanym ekranem na oglądaniu mnożących się ciągle seriali oraz filmów fabularnych, w większości mało wartościowych, stale powtarzanych i często nudnych. I chociaż telewizja jest medium o bardzo dużej sile oddziaływania, to jednak nie wykorzystuje możliwości kształtowania gustów, smaku i podnoszenia kultury Polaków, bądź czyni to w marginalny sposób, dostosowując przekazywane w większości treści do tak zwanego przeciętnego widza, który z założenia jest mało inteligentny i nastawiony na odbiór niebyt skomplikowanych w wyrazie i warstwie treściowej programów.

Diagnozie poddano także stan czytelnictwa badanych. Z pozyskanych w tym zakresie danych wynika, że podobnie jak w wielu innych grupach społecznych, również wśród młodzieży akademickiej, czytanie literatury pięknej czy bardziej ambitnej prasy nie jest czynnością zbyt popularną.

Weryfikacja obszaru badawczego związanego z wiedzą ankietowanych na temat szeroko pojętej kultury Bydgoszczy ujawniła, że ponad połowa respondentów nie potrafiła wymienić żadnego nazwiska łączącego się z kulturą bydgoską. Lepiej natomiast wypadła znajomość obiektów oraz wydarzeń kulturalnych odbywających się na terenie miasta. Z opinii badanych wynika, że oprócz repertuaru kin, najbardziej satysfakcjonują ich organizowane na terenie miasta koncerty muzyki młodzieżowej, jak również repertuar proponowany przez filharmonię i operę. W oczach braci akademickiej uznania nie zyskały natomiast propozycje teatru oraz muzeów i galerii sztuki.

Okres studiów, jak podkreślają sami badani, jest czasem sprzyjającym aktywności kulturalnej. Ważne jest zatem, aby tę aktywność właściwie ukierunkować, odkrywając przed młodzieżą wartości tkwiące w kulturze wysokiej. Aby tego dokonać, potrzebna jest prowadzona na wysokim poziomie, odpowiednia edukacja artystyczna, trwająca nieprzerwanie przez cały okres wieloetapowego kształcenia, która rozbudzi wrażliwość estetyczną, wywoła potrzebę kontaktu z pięknem, przeżywania oraz działania (Ferenz 2008, s. 13). Jednym słowem, edukacja artystyczna jawi się jako ważny element kształtowania trwałych potrzeb kontaktu z kulturą wysoką, jak również umiejętności jej

interpretacji i oceny, co jest szczególnie ważne w przypadku przyszłych nauczycieli i wychowawców, na których barkach spoczywać będzie również przygotowanie młodego pokolenia do twórczego uczestnictwa w kulturze.

Literatura

- Ferenz K., 2008, *Wstęp. Istota edukacji kulturalnej. Szczególny sens edukacji artystycznej*, (w:) red. A. Białkowski, *Standardy edukacji kulturalnej. Materiały do konsultacji środowiskowych*, Fundacja Polskiej Rady Muzycznej, Warszawa.
- Gajda J., 2003, *Antropologia kulturowa. Cz. I. Wprowadzenie do wiedzy o kulturze*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Golka M., 2001, *Problemy i dylematy edukacji dla wielokulturowości*, (w:) red. J. Nikitorowicz, M. Sobiecki, D. Masiejuk, *Kultury tradycyjne a kultura globalna: konteksty edukacji międzykulturowej, t. I*, Trans Humana, Białystok.
- Kłoskowska A., 1980, *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, PWN, Warszawa.
- Pacholski M., Słaboń A., 2001, *Słownik pojęć socjologicznych*, Akademia Ekonomiczna, Kraków.
- Rybak W., 2010, *Stan uczestnictwa w kulturze studentów Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy*. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Beaty Bonna, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.
- Urbanek J., 2002, *Uczestnictwo młodzieży akademickiej w kulturze*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków.